

Arş. Gör. Dr.
Murat PARLAKPINAR

*Muş Alparslan Üniversitesi Fen
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
m.parlakpınar@alparslan.edu.tr*

Eser Geçmişi: 21 Ağu 2017 / 26 Ağu 2017

DOI: 10.21551/jhf.335474

Aslı Erdoğan'ın Hedefsiz Yolculuğunun Durakları

The Stops Of Aimless Journey Of Asli Erdogan

ÖZET

Aslı Erdoğan son dönem Türk edebiyatın önemli yazarlarından biridir. Roman, öykü ve deneme kitapları kaleme almış olan Erdoğan'ın eserlerinde “yazma eylemini” sürekli bir sorgulama çabası içinde olduğu görülür. Erdoğan yazmak eylemini hedefsiz bir yolculuğa benzetmektedir. Yazar, her ne kadar yazmak eylemini hedefsiz bir yolcuğa benzetmiş olsa da eserleri bu yolculuğun mahiyeti hakkında ipuçları barındırmaktadır. Ayrıca konuya psikanalizin ortaya koyduğu veriler ışığında bakıldığında yine bu yolculuğun mahiyeti hakkında çıkarımlar yapabileme imkânı olmaktadır.

Bu makalede öncelikle yazma eyleminin psikodinamik temelleri konuyla ilgilenen psikanalistlerin ya da araştırmacıların ortaya koydukları veriler ışığında ele alınmış sonrasında Erdoğan'ın hedefsiz bir yolculuğa benzettiği yazı yolculuğunun içsel yönelimleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aslı Erdoğan, yazmak eylemi, arınma, varoluş, yeniden doğma

ABSTRACT

Aslı Erdoğan is one of the significant authors of the recent period of Turkish literature. In Erdoğan's works which cover her novels, short stories and essays it is observable that she continuously endeavours to question “the act of writing”. Although she has likened the act of writing to an aimless journey her works contain certain clues about the nature of this journey. Furthermore if we analyze the topic from the point of psychoanalytical data we can obtain some opportunities to make conclusions about the nature of this journey.

In this article we have primarily dealt with the psychodynamic essentials of the act of writing in the light of data put forward by psychoanalysts and researchers interested in this topic. We have subsequently attempted to expose the inner inclinations of the journey of writing which Erdoğan likens to an aimless one.

Keywords: Aslı Erdoğan, the act of writing, purification, existence, rebirth

**Bu makale yazarın Aslı Erdoğan'ın Öykü ve Romanlarının Psikanalitik Yöntemle İncelenmesi başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.*

1. Yazmak Eyleminin Psikodinamik Temelleri

Bir “yaratıcı sanatsal etkinlik” olan yazma eylemi ve yazar özneyi bu eyleme götüren nedenler geçmişten günümüze uzanan çizgide pek çok kişinin, araştırmacının merak ettiği bir konu olagelmiştir. İnsan ruhunu yakından ilgilendiren bu meseleyle özellikle psikanalistlerin yakından ilgilendikleri görülür. Sanatçı ve yazarların psikolojisiyle doğrudan ilgilenmiş bir psikolog olan Freud, sanatçının yaratıcılık eylemini cinsellik konusuyla ilişkilendirerek açıklar. Freud, yazma içgüdüsünün nedenlerini ve kökenlerini sanatçının tatminsizliğine bağlar ve cinsel yönelimi yazma eyleminin vazgeçilmez ögesi haline getirir. Aynı zamanda, sanatçının gerçek hayattan kaçıp fildişi kulesine sığınması ve hayallerine sarılmasını da aynı gerekçeyle açıklar. Ona göre sanatçı, sinir hastasına benzeyen içedönük bir kimsedir. Onun için hayaller dünyası ile gerçeklik dünyasını birbirine bağlayan tek yol sanattır. (Emre, 2006, s. 142) Freud, sanatçı özne olarak yazarın yaratma eylemini yine çokça kullandığı bir diğer kavram olan “yüceltme” ile açıklar. Freud’a göre yazarlardaki yüceltme duygusu onların aynı zamanda eser üretmelerinin ve yaratıcılıklarının da en önemli nedenlerinden biridir: “*Freud yüceltmeyi, gücünü cinsel dürtüden aldığı halde, bu gücü tamamen cinsellik dışı ve toplumsal olarak onaylanan bir amaca aktarma olarak tanımlar. Yüceltme kapasitesi, cinsel dürtünün dönüşüme uğrama amacını değiştirebilme yeteneğine bağlıdır. Yüceltmeye en iyi örnekler sanatsal yaratıcılık, entelektüel ilgiler ve sportif ilgililerdir.*” (Akvardar vd, 2000, s. 73-74)

Yaratıcılık süreci daha sonra gelen birçok psikanalistin de üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Freud’un öğrencisi olan ve daha sonra hocasıyla görüş ayrılıkları yaşadığı için onunla yollarını ayıran Carl Gustav Jung’a göre yaratıcılık; psikolojik ve esinle gelen imgeye dayalı yaratıcılık olmak üzere iki durumda ortaya çıkmaktadır. Psikolojik yaratıcılıkta malzeme insan bilincinden gelip insan anlayışının sınırları içinde kalırken esine dayalı yaratıcılık da ise kullanılan malzeme, kolektif bilinçdışı denilen yerden gelmektedir. Bu bağlamda eserde sanatçının etkisinden çok bir arketipin canlanması durumu söz konusu olur ve bu da eserin evrensel bir anlam ve değer kazanmasını beraberinde getirir. (Cebeci, 2004, s. 121)

Sanatçı kavramı üzerine çalışmalarıyla dikkat çeken bir diğer önemli psikanalist de Otto Rank’tır. Rank’ın sanatçıyı sanat eserinin işlevi açısından ele aldığı görülür ve ona göre sanat eseri sanatçıyla eseri algılayan kişiler arasında ruhsal bir bütünlük durumunu öngörür. Bu ilişki bütün evrenle birlik fikrini de taşır. Bu bağlamda sanatçının sanat yapıtı aracılığıyla diğer insanlara ulaştığı, bunun sonucunda ise, iki tarafın psikolojileri arasında bir birlik durumunun ortaya çıktığı söylenebilir. Bu durumda, sanatçı diğer insanlara ulaşma ihtiyacı içinde olan bir kişidir demek mümkündür. (Cebeci, 2004, s. 124)

Rank’ın sanatçı üzerine bir diğer görüşü de şudur: Rank’a göre sanatçı bir tür ölümsüzlük peşinde koşan biridir, sanatçının ortaya koyduğu sanat eseri ise “ölümsüzlük” düşüncesini temsil etmesi ve ruhun ölümsüzlüğünü “somut olarak göstermesi” bakımından önemlidir. Bu bağlamda sanatçının ölümsüzlük peşinde koşan bir birey olduğu, bunun gerisinde ise ölüm korkusunun bulunduğu söylenebilir. (Cebeci, 2004, s. 125) Günümüz psikanalistlerinden biri olan Haluk Sunat da “yaratıcı sanatsal etkinlik” konusuna yönelen araştırmacılardan biridir. Sunat (2006, s. 29)’a göre aslında Freud’u ilgilendiren yaratma sürecinin özgül bir süreç olarak

nasıl işlediğini bütünlüklü bir tarzda ortaya koymak değil; kendi kuramsal öngörülerinin sanatsal etkinlik ve yapıtta nasıl yansıdığını açıklamaktır. Sunat, sanatsal etkinliği bir nevrotiklik olarak gören ve yüceltme kavramıyla açıklayan Freud'a karşı çıkmaktadır. Ona göre yaratıcı sanatsal etkinlik ne bir yüceltme ne de nevrotiklikle ilişkili bir durumdur. Burada Sunat'ın ortaya koyduğu görüşlerin Oğuz Cebeci'nin görüşleriyle örtüştüğü görülmektedir. Cebeci'ye göre yaratıcılık için en uygun şartlardan biri, yazarın geçmişinde yaşadığı travmatik deneyimleri kontrol altına alma becerisidir. Ona göre yaratıcılığın ortaya çıkması için gerekli koşullar arasında nevrotik ya da cinsel sapkın olma durumları yoktur. Bu durumlar yaratıcılığı desteklemekten çok engeller niteliktedir.

Sunat, yazma eyleminde bulunan sanatçının bu faaliyetinin sonuçlarını maddeler halinde açıklamaktadır ve bu çıkarımlar yazar öznenin psikolojisini ortaya koyması bakımından önemlidir:

“1. Çatışmayı göze alma ve çatışmaları ile yüzleşme/ hayatla hesaplaşma cesareti gösteriyor;

2. İçebakışlı bir duyarlılıkla çatışma bileşenlerini ayrıştırıyor;

3. Takılma noktalarına geçici gerileme olanağını kendisine tanıyabiliyor,

4. Bastırdıklarına bilinçöncesine çıkma şansını tanıyor ve aydınlanma anlarına duyarlık gösteriyor- böylelikle içtenlikli bir tavır oluyor;

5. Bilinç öncesine çıkan malzemeye uygun estetik biçimlenişler içinde (kendisi ve başkaları için) imgesel görünürlük kazandırıyor;

6. Onları imgesel düzeyde/ kurmacada özgün nesnesine yatırımlandırıyor. İmgelemsel düzeyde nesne ilişkisini değiştirip dönüştürüyor. Dolayısıyla bastırılmış olana, yeni bir varoluşsal tasarım içinde yaşarlılık kazandırıyor. Yani, imgeleminde imge işçiliği yapıyor. İmgelemi işliği oluyor. Yazınsal/sanatsal metin, özgürlük çılgılığı; içtenliğe yaslanan özgürlük çılgılığı ise inandırıcı oluyor.

7. Metnini üst/egemen söylemlere bağlamıyor, metne el koymuyor, dolayısıyla metni açık metin oluyor.

8. Eski Türkçemizle, sonuçta hayal hanesinde hakikatini dönüştürmüş; arzulayan öznenin hayalleri ile nesnelliğin hakikatinin çatışmasında (eytişimsel bir sıçrayışla) yaratı ortaya çıkmış oluyor.” (2006, s. 31)

Sunat, belirlediği bu maddeler ışığında şu sonuca varmaktadır: “Öyleyse, yaratma örneği yazınsal/ sanatsal metin; var olanla yetinmeyen, varoluşunu bir nevrotik gibi sorunlu olarak yaşamayan ama varoluşunu sorunlaştıran, verili hayatla ya da hayatıyla hesaplaşan, hesabı da sanatsal yaratı olarak kesen sanatçının ürünü” (Sunat, 2006, s. 32) olmaktadır.

Bu konuya eğilen bir başka kişi de Abdullah Şevki'dir. Şevki'nin *Edebiyat ve Yorum* adlı kitabında “yazma, yazarak yaratma” tutkusunun psikopatolojisi üzerine söyledikleri de

dikkat çekicidir. “Sanat ve yaratma sürecinde psikopatolojik olan nedir?” diye soran Şevki, bunun “yanılsama mı yoksa gerçeğin yıkılarak yeniden kurgulanması mı, yani yaratma süreci mi, yazarın ölümün kaçınılmaz gerçekliği karşısındaki kalıcılık çabasının bir sonucu mu?” olduğu sorularının peşine düşer. Şevki’ye göre “gerçek sanatta “yanılsama” değil “yaratma” ön plandadır: *“Ruhçözüm bireyin kendi öznel durumunu örseleyen ruhsal çarpıtmalarını düzelterek onu yaşama uydurmaya çalışır; bu anlamda “ruhçözümsel kurmaca” adım adım ruh sayrılı bireyin “gerçek dışı”, yaşamla bağdaşmayan engellerini aşmasına yardımcı olur. Böylelikle ruh sayrılı bireye yaşamda kendi özgün duruşunu sağlayacak zemini hazırlar. Bu uygulama, kişinin kendisini, kendinden kalkarak olumlu anlamda yeniden yaratmasıdır. Sanat da hayatın, bireysel ve toplumsal olarak bir yansımaları değil, sanatçının kendisinde yeniden kurgulanması/ yaratılmasıdır. Sanatsal dışavurum, bastırılmak zorunda kalınanın (veya yaşamaktan alıkonulananın) ya da tadı damakta kalanların estetik biçimlerde dışlaştırılması, imgesel alanda yaşanılır kılınmasıdır.”* (Şevki, 2009, s. 22)

Sanatsal yaratıcılık süreci üzerine araştırmacıların ortaya koymaya çalıştıkları görüşler elbette yukarıda belirttiklerimizle sınırlı değildir. Freud’dan başlayarak günümüze kadar gelen psikanalistlerin doğrudan sanatsal yaratıcılık, dolaylı olarak da yazma eyleminin nedenlerini kimi zaman birbiriyle örtüşen kimi zaman da birbirinden farklı şekillerde açıklamaya çalıştıkları görülmektedir. Bu bağlamda yaratma süreciyle ilgili görüşlerin tam anlamıyla bilimsel bir netlik kazanamadığı görülmektedir. Bu noktaya değinen Rene Wellek ve Austin Waren ikilisine göre, bir eserin nasıl yaratıldığı konusunda edebiyat teorisine genel anlamda bir şeyler katacak görüşler ortaya atılamamıştır. Bu konuda belirli yazarların ayrı ayrı durumları bilinmekle birlikte yazar olmayıp, sanatsal yaratıcılık faaliyeti üzerine psikologların yaptıkları incelemeler sonucunda vardıkları genel hükümler bulunmaktadır. Wellek ile Waren’e göre bugün insan zihninin bilinçaltı ve bilinçli yönleri dikkate alınmadan yaratıcılık konusunda bir şey söylenemez. (Emre, 2006, s. 145)

Edebiyat ve psikoloji ilişkisi üzerine çalışmalarıyla tanınan İsmet Emre’nin de tespitlerinin Wellek ve Waren’in görüşleriyle paralellik arz ettiği görülmektedir. Emre’ye göre, bir sanatçının en önemli özelliklerinden biri olan yaratıcılık, karmaşık bir süreçtir. Yaratma süreciyle ilgili nesnel bilgilere ulaşmanın önündeki en büyük engellerden biri bu karmaşık yapının açıklanmasındaki güçlüklerdir. Dolayısıyla bu noktada *“yazarların yaratış tarzlarını etkileyen en önemli hususun onların kendilerine özgü fiziksel ve psikolojik yapıları”* (Emre, 2006, s. 145) olduğu gerçeğinin altı çizilmelidir.

Nitekim kendileri için yazma eyleminin ne ifade ettiğini dile getiren çeşitli yazarların söyledikleri Emre’nin çıkarımlarını destekler görünmektedir. Niçin yazdığıyla ilgili olarak *“Yazmasam deli olacaktım.”* diyen Sait Faik’in veya *“Yazmak benim için bir varoluş nedeni. Yazarken mutluyum, yazarken umutluyum, yazarken varım.”* diyen çağdaş dönem kadın romancılarımızdan Ayşe Kulin’in; ya da *“İnsan, içinde bir yabancıyı barındırır: Yazmak, işte o yabancıya ulaşmaktır. Budur ya da hiçbir şey değildir (...) Yazı bilinmeyendir.”* diyen Marguerite Duras’ın sözleri yazma eyleminin yazardan yazara değişen bir yönünün olduğunu göstermesi bakımından kayda değerdir.

Tarih boyunca insanoğlunun var olma savaşının en önemli araçlarından biri olagelmiş olan yazmak eylemi öznel bir alanı ifade etmektedir. Bu anlamda bir sanatsal yaratıcılık faaliyeti olan yazmak eylemini sadece tek bir nedene bağlamak mümkün değildir. Anlaşılan

o ki yazmak eyleminin her yazar için farklı bir anlamı ve işlevi olabilmektedir. Kimisi için kendisini yeniden var etme çabasının adı veya bir arınma (katharsis) vesilesi, kimisi için bir tür ölümsüzlük/ kalıcılık adına tutulan bir yol, kimisi için hem kendisi hem de başkası/ başkaları adına yapılan bir sözcülük olarak görülebilir yazmak eylemi.

2. Aslı Erdoğan'da Bir Arınma, Varoluş ve Yeniden Doğma Aracı Olarak "Yazmak"

Çağdaş dönem Türk öykü ve romanında yazma eyleminin özellikle kadın yazarlarca sorunsallaştırıldığı görülür. Yazmak eylemini odağına alan "*kadınların ortak seslerinden çıkarılabilecek sonuç; kadının sosyo-kültürel konumu bakımından yükümlülükler ve sorumluluklarla kuşatılmasına karşın bir var olma alanı*" (Tağızade Karaca, 2010: 540) olarak görülmektedir. Jale Parla da *Kadınlar Dile Düşünce* adlı eserde yer alan "Tarihçem Kâbusumdur! Kadın Romancılar da Rüya, Kâbus, Oda Yazı" başlıklı çalışmasında yazı için "Uçan Süpürge" (2011, s. 191) benzetmesini yaparak yazı'nın geçmişten günümüze kadar kadın yazarlar için sınırsız bir özgürlük imkânı sunan bir araç olduğunu vurgular. Aynı zamanda yazma eylemini merkezine alan kadın yazarlar için "yazgıları yazı olan kadınlar" ifadesini kullanan Parla, yazma eylemiyle kadınların kendilerine ayrı bir kader tayin ettiklerini, sahip oldukları yaşam karşısında yazı aracılığıyla kendilerine bir çeşit alternatif yaşam/ yaşamlar oluşturduklarını da vurgulamış olur.

Aslı Erdoğan da yazma eylemini odağına alan kadın yazarlardan biridir ve yazar, yazmak eylemini hedefsiz bir yolculuğa benzetir: "*Yazmak bir yolculuktan benim için, hedefsiz bir yolculuk. Yollar, sokaklar, duraklar ve insanlar. Hepsi birer anahtardı, ama hangi kapıya uyduklarını bilmiyordum. Dünya çağırmıyordu, onun için öğrendim onu çağırmayı. Renkleri ve gölgeleriyle. Ben de içindeyim, diyebilmek için, hepsini ışığa dönüştürebilmek için. Orada olmakla içinden geçip gitmek arasında kararsız bir yolcuymum çoğu kez. Limansız bir yolcu. Sözcüklere bırakılmayacak olanı sözcüklere teslim ediyordum belki. Şimdi buruk bir gülümsemeye sözcüklerimi bırakıyorum. Gitsinler...*" (Bir Yolculuk Ne Zaman Biter, Arka Kapak Tanıtım Yazısı).

Yazar her ne kadar yazmak eylemini hedefsiz bir yolcuğa benzetmiş olsa da yazarın başta *Kırmızı Pelerinli Kent* olmak üzere, *Mucizevî Mandarin* ve *Hayatın Sessizliği* adlı eserleri bu yolculuğun mahiyeti hakkında ipuçları barındırmaktadır. İlk bakışta bu eserlerde yazarın yoğun varoluşsal sorgulamalara giriştiği görülür. Yazarın bu yönüne vurgu yapmak isteyen Hande Ögüt (2005, s. 29) "*Kendini aramak, Erdoğan'ın yazısını oluşturan temel tema. Kimi kez Hindu metinlerinden kimi kez kutsal kitap dilinden kimi kez Ortadoğu yazınından ama hep insandan, insan arketipinden ve mitlerden beslenen Erdoğan 'ontolojik bir saplantı'yla yazar*" demektedir. Bu varoluşsal sorgulamaların paralelinde Aslı Erdoğan'ın gerek denemelerinde gerek öykü ve romanlarında olsun yazı da her yönüyle sorgulanan bir alan olarak dikkati çeker. Bir söyleşisinde: "*Özellikle Kırmızı Pelerinli Kent in teması neredeyse budur. Kitabı yazıyor yazar ve sonra ölüme yürüyor. Yazmak bir arınmak mıdır? Bir kurtuluş mudur? Bir özgürlük müdür? Yoksa bir esaret midir? İnsan kendi yarattığı şeyin esiri olur eninde sonunda. Her sayfada farklı bir yanıt veriliyor bu sorulara ve benim hayatımda da böyle. Orada da bunları tartışıyorum. Mesela yazmak bir tanıklık mı? Dış dünyada şiddetin karşısında yazarın yaptığı tanıklık aslında bencilce bir eylem mi, yoksa öteki için yapılan bir eylem mi? Ötekine anlatmak kendi acından seni kurtarmak için mi, yoksa daha çok, kendi acıyla yüzleşmek için mi? Yazılan için, yazan için hepsi için yapılan bir eylem. Ama tam geldiği kaynağı bilemiyorum; sanki bir*

ses içimden konuşmak istiyor gibi” (Karagören, 2006) diyen Aslı Erdoğan’ın özellikle *Kırmızı Pelerinli Kent*’te yazmak eyleminin nedenlerini sorgulama çabası içinde olduğu görülür.

Aslı Erdoğan, başka bir söyleşisinde de: “Yazmak ya da yaşamak karşılığında aslında en çok *Kırmızı Pelerinli Kent*’te girdim. Yazmak yaşamanın, daha doğrusu sağ kalmanın bir yolu gibiydi kitabın en başında. Bir tür kaçış ya da arınma. Hatta yüzleşme bile bazen sağ kalmanın bir yöntemi olabilir. Ama roman kahramanı Özgür için bir noktada bu denetimden çıktı. Yazı hayatın yerini aldı” (Zileli, 2009) demektedir. Bu sözler bağlamında *Kırmızı Pelerinli Kent* ayrı bir önem kazanmaktadır.

Türk romanında yazının/ yazma eyleminin başka kadın yazarlarca da sorunsallaştırıldığı görülür. Aslı Erdoğan’ın ise bu sorunu kurmaca bir esere taşıdığı ve kurmaca eser düzleminde yarattığı bir yazar kahraman-Özgür-aracılığıyla tartıştığı görülmektedir: “Özgür de istifliyordu aylardır. Paket paket sigara alıyor, tükenmez kalemlerini diziyor anılarını sıralıyor ve cümlelere dönüştürmek için döner bantlara yerleştiriyordu. İp üstündeki bir cambaz değneğine nasıl tutunursa o da kalemine öyle tutunmuştu aylar boyu. Her gece, hiç aksatmaksızın her gece, silahlarını kuşanan bir şövalye kararlılığıyla imgelemine bilemiş; harf üstüne harf sözcük üstüne sözcük, acı üstüne acı koyarak, bir kaleyi ağır ağır kurmuştu. Gizil gücü, gerçeğin ilk kasırgasında açığa çıkacak bir kale...” (Kırmızı Pelerinli Kent, s. 127)

Hem içeriden hem de dışarıdan kuşatılmışlık duygusu yaşayan Özgür, bir anlamda var olabileceği bir başka alan arayışı içine girer. Bu imkânı ona sağlayacak olan tek şey de yazı olacaktır. Yazarak gerçekleri dönüştürmek böylece ayrı bir varlık alanı oluşturma çabası *Mucizevi Mandarin*’de de görülür. Burada yazmak, anlatıcı kadın kahraman için iktidarını kaybettiği hayata, yazı aracılığıyla üstün gelmeye çalışmak adına yapılan bir eyleme dönüşür: “Sergio’nun öyküsünü yazıyordum. İlişkimizin her ayrıntısını, konuşulmuş her sözü, birlikte yaşanmış her saniyeyi yakalamaya, kağıda dökmeye çabalıyordum. Belleğin kaydettiklerini yeniden biçimlendirerek beni alt etmiş gerçeklikle kendimce savaşıyordum işte.” (Mucizevi Mandarin, s. 41)

Kırmızı Pelerinli Kent’te yazmak, büyük bir yıkım yaşayan Özgür için bir kurtuluş yolu olmasa da tek seçenek olur. Özgür, yaşadığı gerçekliği yeniden kurgulamak gereksinimiyle yazıya sığınır. Hayat karşısında sanatın rolü sorgulanır. Bu bağlamda yazı, Özgür için gerçeğin karşısında alternatif bir dünya sunan bir araca dönüşür: “Bu Kent beni öldürüyor anne, her gün, her an, her fırsatta, her şekilde öldürüyor. Yavaşça, sinsi sinsi... Derinden... Elimde avucumda ne varsa teker teker çalışıyor. Hem içeriden, hem dışarıdan kuşatılmış bir durumdayım. Rio’yu yazmak zorundayım.” (Kırmızı Pelerinli Kent, s. 25)

“Yalnızca bir sözcük. Ne ruhu, ne özü barındıran içi boş bir kabuk... Gerçeğin karşısında en güvenli sığınak... Özgür sözcüklerden kurulu, iki boyutlu bir evrende var olabiliyordu artık. Ölümün art arda dizili “Ö”, “L”, “Ü”, ve “M” harflerine indirgendiği bir evrende...” (Kırmızı Pelerinli Kent, s.43)

Ancak yazmak da pek kolay olmaz Özgür için. Bir yandan ölümlerle boğuşurken bir yandan da yazıyla boğuşmak zorunda kalır Özgür. Feridün Andaç (2005, s. 27)’in ifadesiyle; “Rio cehenneminden yazınının cennetine yönelen Özgür, bunun bir başka cehennem olduğu gerçeğini, yaşadıkları ve yazdıklarıyla öğrenecektir:” “Sonunda çevresini kuşatan boşluğa

anlam katabilecek tek kişinin kendisi olduğunu anladı. Başka hiç kimse onun adına yaşamın şifrelerini çözemez, asma kilitlerini açamazdı. Kentin gözü kör şiddetine karşı mevzilerini belirlemeye karar verdiği gün yazmaya başladı. Ne başkaları ne de kendisi için; sadece yazmak zorunda olduğu için yazıyordu. Bir yarayı kaşırcasına kabuk kabuk soyuyordu Rio gerçeğini ve iç kanamalı bir hastanın kustuğu kara kan, cümlelerine damlıyordu” (Kırmızı Pelerinli Kent, s. 68).

Okur, *Kırmızı Pelerinli Kent*'te yazmak eyleminin bir yazar için neler ifade edebileceğini, bir yazara ne gibi duygular yaşatabileceğini Özgür'le daha yakından görmüş olur. Öyle ki bazen Özgür'le birlikte aynı sancuları yaşar. *Kırmızı Pelerinli Kent*'te yazının Özgür'ün denetiminden çıkarak her şeyin yerini aldığı görülür. Kurmaca olan gerçek olanın yerini alır. Bu durumun Özgür'e bir psikoz durumu yaşattığı görülür: “*Ben artık yalnızca bomboş beyaz bir kâğıdın önünde soluk alıp verebiliyorum- bir bakıma kendimi çivilediğim bomboş, sağır bir duvar- onu sözcüklerle dolduruyorum. İçleri boş sözcüklerin. Gene de büyük yaşamımı dolduruyorlar. Hatta onu bir kenara itip yerine geçiyorlar.*” (Kırmızı Pelerinli Kent, s. 59)

Freud'un yukarıda üzerinde durulan yaratıcılık süreci ile ilgili açıklamaları bu durumun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Freud'a göre edebiyatçı, yaratıcılık sürecinde bilinçdışının imge ve simgelerini kullanmak zorunda kalır. Freud, bunu, bir yaratıcı ego gerilemesi olarak açıklar. Ona göre edebiyatçı bütünleşmiş bir egoya sahipse, bu gerileme ile kolaylıkla başa çıkar ve yarattıkları kâğıt üzerinde kalır; gerçek hayatını etkilemez. Fakat iyi bütünleşmemiş bir ego sahibiyse söz konusu edebiyatçı, sanatsal yaratı süreci içerisinde iken kendisini kolaylıkla bir psikozun orta yerinde bulabilir. Böyle bir durum *Kırmızı Pelerinli Kent*'in başkişisi olan Özgür için de söz konusudur. Erdoğan da yazdıklarından son derece etkilendiğini kimi zaman dile getirmektedir: “*Gerçekten yazdığım dönemler var. Kırmızı Pelerinli Kent, öyle bir dönemin en uç noktasıydı. Yazının içine girdim ve kayboldum. O yazıyı bitirdiğimde, gerçek hayata dönmem haftalar aldı. İnsanlarla ekmek isteyecek kadar minimal düzeyde bile iletişim kuramadığım anlar oluyordu. Evim çöp eve dönmüştü, fatura yatırılmadığı için elektrik, su kesilmişti. Kurşunu yemişim ama düşemiyorum ve hikâyem tamamlanmıyor gibi bir his. Deliliğe çok yakındım” (Belge, 2010).*

Kırmızı Pelerinli Kent'in sonunda Özgür, *Kırmızı Pelerinli Kent* adlı romanını tamamlayarak her yerde karşısına çıkan “ölüm”e karşı kişisel zaferini kazanmış olduğunu düşünür: “*Kırmızı Pelerinli Kent'i yazmış ölüme karşı kişisel zaferini kazanmıştı. Önemsiz, küstah, acemice, yanılıcı zaferini...*” (Kırmızı Pelerinli Kent, s.137)

Özgür'ün ortaya koyduğu eserle ölüm ve ölüm korkusu karşında bir zafer duygusuna kapılması Otto Rank'ın sanatçı ve yaratma eylemi ile ilgili görüşlerini akla getirmektedir. Zira yukarıda da belirtildiği gibi Rank'a göre sanatçı, ortaya koyduğu eseriyle bir tür ölümsüzlük peşinde koşmakta ve bu sanatsal faaliyeti aracılığıyla ölümü yaşama dönüştürmekte ve bireysel ölüm korkusunu bu şekilde aşmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda *Kırmızı Pelerinli Kent*'te Özgür'ün de sanata sığınarak bir başka ifadeyle ortaya bir eser koyarak yaşadığı ölüm korkusunu aşma, ölümü; yaşama dönüştürme çabası içinde olduğu söylenebilir.

Aslı Erdoğan için yazının/ yazmak eyleminin bir değil birden çok anlam ifade ettiği görülmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde yazmak eylemi Aslı Erdoğan için “kendini yeniden yaratma” ya da “yeniden doğma aracı” olarak anlam kazandığı söylenebilir. Aslı

Erdoğan'ın *Hayatın Sessizliğinde* adlı eserinde geçen şu cümleler bunun en güzel örneğidir: “*Ne kadar sürer belleğin sert kayalarında bir bedenlik yer açmak? Daha ne kadar sürebilir bu bekleme? Daha kaç sözcük gerekir yeniden doğabilmem için, düşlemediğim, beni düşlememiş bir geleceğe?*” (Hayatın Sessizliği, s.11)

Yazmak edimi, yazar için söylemek istediklerini, iç sıkıntılarını ortaya koyması, karşı duruşunu dillendirmesidir aynı zamanda. Aslı Erdoğan'ın yazdıkları iç dünyasındaki bunalımlardan kaçma arayışı olarak da görülebilir. Ve o, bu arayışını kurmaca bir dünyada gerçekleştirmeye çalışır. Zaten Aslı Erdoğan için bir yönüyle de yazmak bir ruhsal arınma aracıdır. Yazar, kendisini ezen, bir başka deyişle kemiren iç sıkıntılarından yazı aracılığıyla kurtulmaya çalışır. Aslı Erdoğan da yazabilmenin bu anlamda kendisi için büyük bir şans olduğunu dile getirmektedir. *Kırmızı Pelerinli Kent*'te geçen şu cümle bu anlamda dikkate değerdir: “*Özgür, uzun süre içinde yaşadığı gerçek ama akıldışı dünyayı, kurgusal ama daha gerçek olanla değiş tokuş edecek bir yazar aradı.*” (*Kırmızı Pelerinli Kent*, s. 68)

Özgür, yaşadığı gerçekliği öznel bir alımlayışla yeniden kurma gereksinimi duyarak varoluşunu sorunlaştırmakta, hayatla hesaplaşmasını ortaya koyduğu sanatsal ürünle yapmaktadır. Özgür, roman boyunca yazabildiği sürece vardır ve romanını tamamladığı noktada da ölür. Bu bağlamda özetle Aslı Erdoğan'ın da içinde nefes alıp verdiği bir başka ifade ile var olduğu dünyanın yerine kurgusal bir dünyayı geçirerek sıkıntılarından kurtulmak için yazdığı söylenebilir. Bu yönüyle yazı bir arınma aracına dönüşmektedir yazar için. Aslında en temelde Aslı Erdoğan, varoluşsal kaygılarla kaleme sarılır. Kurguladığı dünyada kendine yeni varlık alanları oluşturur; çünkü en başta kendine verili olandan yani kendi yaşamından hoşnut değildir. Bunun için de yazının tüm imkânlarını değerlendirir sanatçı. Bir anlamda hayatla olan mücadelesinde iktidarı elinde tutmak için kalemine sarılır. Erdoğan tıpkı küllerinden doğan anka kuşu gibi yazarak yeniden doğabileceğine inanır. Yazarın bu konuda hep bir sorgulama, hep bir arayış içinde olduğu görülmektedir.

3. Sonuç

Aslı Erdoğan'ın anlatılarında “yazma eylemini” odağına aldığı görülür. Sanatsal yaratıcılık özelde de yazar özneyi bu eyleme yönelten sebep ve amaçların neler olabileceği konusundaki teorik bilgilere bakıldığında bu alanın öznel bir alan olduğu ve bu konuda gerek psikanalistlerin gerekse de bazı yazarların ortaya koyduğu görüşlerin de çeşitlilik arz ettiği görülmektedir. Aslı Erdoğan ise yazmak eylemini kendisi için hedefsiz bir yolculuğa benzetmektedir. Ancak başta bazı röportajlarında yazarın kendisinin bu konuda dile getirdiği düşünceler sonrasında eserlerindeki kahramanların bu konudaki sorgulamaları bu yolcuğun bazı içsel yönelimleri olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda öncelikle Aslı Erdoğan için yazmak eyleminin bir arınma (katharsis) aracı olduğu söylenebilir. Yazarın kendisini sıkı, kemiren durumlardan yazarak kurtulmaya çalıştığı görülür. Bu bir anlamda da yazı aracılığıyla yazarın kendine bir varoluş alanı oluşturma çabasıdır. Nitekim yaşadığı hayattan pek de memnun olmayan yazarın anlatıları aracılığıyla kendisine alternatif bir yaşam oluşturma çabası içinde olduğu söylenebilir. Ayrıca *Hayatın Sessizliğinde* adlı eserinde “*Daha kaç sözcük gerekir yeniden doğabilmem için?*” diyen yazarın yazmak eylemini bir yeniden doğma aracı olarak gördüğünü göstermektedir. Genel olarak bakıldığında Aslı Erdoğan için yazmak, cevabı sürekli aranan bir sorudur. Anlatıların genelinde bu sorun varlığını hissettirmektedir. Özellikle *Kırmızı Pelerinli Kent*'te bir yazar olarak Özgür'ün de sürekli cevabını aradığı bir sorudur. Aslı Erdoğan'ın da

ifade ettiği gibi; kitabın en başında yazmak yaşamının, daha doğrusu sağ kalmanın bir yolu gibidir. Bir tür kaçış ya da arınma hatta yüzleşme aracıdır yazı. Ama roman kahramanı Özgür için bir noktadan sonra yazı denetimden çıkar, hayatın yerini alır.

KAYNAKÇA

Belge, B. (2010). Konuşmayı 22 yaşında öğrendim ve ısrarla yazmayı deniyorum. 10.07.2010, <http://www.aslierdogan.com/roportajlar.asp?sid=32> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 02.02.2012).

Cebeci O. (2009). *Psikanalitik edebiyat kuramı*. İstanbul: İthaki Yayınları, 2. Baskı.

Emre, İ. (2005). *Edebiyat ve psikoloji*. Ankara: Anı Yayınları, 2. Baskı.

Erdoğan, A. (2001). *Bu yolculuk ne zaman biter*. İstanbul: Can Yayınları, 2. Baskı.

_____ (2007). *Hayatın sessizliğinde*. İstanbul: Everest Yayınları, 3. Baskı.

_____ (2009). *Kırmızı pelerinli kent*. İstanbul: Everest Yayınları, 7. Baskı.

_____ (2009). *Mucizevi mandarin*. İstanbul: Everest Yayınları, 5. Baskı.

Karagören, F. Ş. (2006). Az sözcükle çok şey anlatan yazar: Aslı Erdoğan" (Röportaj), <http://www.aslierdogan.com/roportajlar.asp?sid=5> adresinden erişildi (Erişim Tarihi: 12.01.2012).

Öğüt, H. (2005). Göçebe zamanın yazarı: Aslı Erdoğan. *Varlık*, C. 73, S.1177, s. 29-33.

Parla, J. (2011). Tarihçem kâbusumdur! Kadın romancılarda rüya, kâbus, oda, yazı, Sibel Irzık, Jale Parla (haz.). *Kadınlar dile düşünce*. İstanbul: İletişim Yayınları, 4. Baskı.

Sunat, H. (2006). *İmgenin tılsımlı rüzgârı, Yazınsal metne psikanalitik duyarlılıklı bakış*. İstanbul: Yirmi Dört Yayınları.

Şevki, A. (2009). *Edebiyat ve yorum*. Ankara: Havuz Yayınları.

Tağızade Karaca, N. (2006). *Edebiyatımızın kadın kalemleri*. Ankara: Vadi Yayınları.